

Socialdepartementet

Åtgärder för ett längre arbetsliv (SOU 2013:25)

Genom remiss den 22 april 2013 (S2013/2830/SF) har ILO-kommittén anmodats att yttra sig över betänkandet Åtgärder för ett längre arbetsliv (SOU 2013:25). I betänkandet föreslås åtgärder för att fler ska kunna arbeta längre.

Förslagets förhållande till ILO-konventioner

De förslag i betänkandet som berör ILO-konventioner är:

1. förslaget om en höjning av åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning till 69 år i lag (1982:80) om anställningsskydd (LAS);
2. förslaget om en höjning av åldersgränsen för garantipension och införandet av en så kallad riktålder för pension i socialförsäkringbalansen (2010:110);
3. förslaget om en höjning av åldersgränsen för att ta ut tjänstepension i inkomstskattelagen till 62 år (1999:1229); och
4. förslaget om att ta bort saklig grund efter 69 år i LAS.

Höjning av åldersgränsen för rätt att kvarstå i anställning och uttag av tjänstepension (punkt 1 och 3)

Utredningens förslag om en höjning av den så kallade 67-årsregeln i LAS, föreslås vara tvingande och gälla framför såväl enskilda anställningsavtal som kollektivavtal. Förslaget om en höjning av åldersgränsen för rätten att ta ut tjänstepension föreslås dock inte gälla alla kollektivavtalade tjänstepensioner, utan föreslås förutom för nya avtal även gälla för de kollektivavtalsbundna försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och förnyas efter ikraftträdandet.

Vad gäller förslaget enligt punkt 1 och 3 ovan, vill ILO-kommittén särskilt hänvisa till följande konventioner:

- konvention (nr 87) om föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten antogs 1948 och ratificerades av Sverige 1949 (prop. 1949:162);
- konvention (nr 98) om organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten antogs 1949 och ratificerades av Sverige 1950 (prop. 1950:88); och
- konvention (nr 154) om främjande av kollektiva förhandlingar antogs 1981 och ratificerades av Sverige 1982 (prop. 1981/82:166).

Konvention 98 och 87 räknas till ILO:s grundläggande rättighetskonventioner. Av konvention 98 följer att Sverige har en skyldighet att uppmuntra och främja förhandlingar mellan arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer för att åstadkomma reglering av arbetsvillkor i kollektivavtal. Av konvention 154 följer att åtgärder ska vidtas för att möjliggöra kollektiva förhandlingar inom de områden som täcks av konventionen. Vad gäller möjligheterna för stater att genom lagstiftning ändra innehållet i kollektivavtal, samt staters möjligheter att inskränka det förhandlingsbara området, vill ILO-kommittén särskilt hänvisa till sammanställningen från ILO:s föreningsrättskommitté (Digest of decisions and principles of the Freedom of Association Committee of the Governing Body of the ILO). Av uttalanden från ILO:s expertorgan följer att stater som en allmän regel ska avhålla sig från att ändra innehållet i slutna kollektivavtal. Staters inskränkningar i kollektiva förhandlingar ska vidare föregås av samråd med arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer i syfte att uppnå enighet.

Vad gäller utredningens förslag i punkt 1 ovan om en höjning av åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning till 69 år, vill ILO-kommittén även särskilt uppmärksamma det yttrande från ILO:s föreningsfrihetskommitté som hänvisas till i betänkandet, om 67-årsregeln i LAS.¹ Föreningsfrihetskommittén kritiserade i sitt yttrande Sverige för det ingrepp i kollektivavtalen som den ändring som då gjordes i LAS innebar för existerande kollektivavtal, och för att den inskränkte vad arbetsmarknadens parter tillåts förhandla om i kollektivavtal. Föreningsfrihetskommittén begärde att den svenska regeringen skulle åtgärda dessa brister. ILO-kommittén noterar att betänkandet innehåller en översiktlig redogörelse av hur kollektivavtalen är formulerade och vilka konsekvenser förslaget skulle kunna medföra i förhållande till kollektivavtalen, men ingen närmare analys av om situationen idag skiljer sig från situationen vid införandet av den så kallade 67-årsregeln i lag (1982:80) om anställningsskydd, då Föreningsfrihetskommittén lämnade sitt yttrande. Utredningens förslag får till följd att kollektivavtal som innebär att en arbetstagare inte har rätt att kvarstå i anställning till 69 års ålder inte gäller, samt att det inte längre

---

¹http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:50002:0::NO::P50002_COMPLAINT_TEXT_ID:2906744

kommer att vara möjligt att träffa kollektivavtal om en skyldighet att lämna anställningen före 69 års ålder, eftersom bestämmelsen är tvingande. Det innebär att utredningens förslag är snarlikt den lagstiftning som ILO:s föreningsfrihetskommitté kritiserade.

I sammanhanget vill ILO-kommittén även lyfta fram att en stor andel gällande kollektivavtal på arbetsmarknaden gäller till och med mars eller april 2016. I syfte att inte onödigt störa kommande kollektiva förhandlingar kan det enligt ILO-kommitténs mening övervägas att låta eventuella lagändringar i denna del träda i kraft tidigast den 1 juli 2016.

Höjning av åldersgräns för garantipension och införandet av en riktålder för pension (punkt 2)

I betänkandet belyser utredningen ILO:s konvention (nr 128) om invaliditets-, ålders- och efterlevandeförmåner, samt rekommendation (nr 162) om äldre arbetstagare. Konvention 128 antogs 1967 och ratificerades i del II, III och IV av Sverige 1968 (prop. 1968:39). Konventionen är av särskilt intresse i förhållande till utredningens förslag enligt punkt 2 ovan, om en höjning av åldersgränsen för garantipension till 66 år och om införandet av en så kallad riktålder för pension. Utredningen gör bedömningen att konvention 128 och rekommendation 162 inte utgör några hinder för förslagen.

I konvention nr 128 del III anges i artikel 15.2 att den föreskrivna åldersgränsen för rätten till pension inte får överstiga 65 år. Högre ålder får dock fastställas av behörig myndighet i enlighet med de särskilda grunder som anges i konventionen. ILO-kommittén vill även särskilt uppmärksamma punkt 15.3 i konvention 128, som anger att om den föreskrivna åldern är högre än 65, ska den dock vara lägre under vissa omständigheter som anges i konventionen. Betänkandet innehåller ingen analys av denna bestämmelse.

Borttagande av krav saklig grund efter 69 (punkt 4)

Beröring på utredningens förslag enligt punkt 4 ovan om att ta bort saklig grund efter 69, har även ILO:s konvention (nr 158) om uppsägning av anställningsavtal på arbetsgivarens initiativ, som anger att en arbetstagare inte får sägas upp annat än om det finns sakliga skäl för uppsägningen. Även de ILO-instrument som reglerar åldersdiskriminering har beröring på förslaget, dvs. konvention (nr 111) om diskriminering (anställning och yrkesutövning) samt rekommendation (nr 162) om äldre arbetstagare. ILO:s konvention (nr 158) antogs 1982 och ratificerades av Sverige 1983 (prop. 1982/82:124). Konvention (nr 111) antogs 1958 och ratificerades av Sverige 1962 (prop. 1959:23 och 1962:70).

ILO-kommittén konstaterar att det redan idag föreligger ett försvagat anställningsskydd vid 67 års ålder i LAS, vilket inte har bedömts stå i strid med någon ILO-konvention ratificerad av Sverige.

ILO-kommitténs slutsats

ILO-kommittén välkomnar att det i betänkandet görs en analys av förslagen i förhållande till Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner. När det gäller den föreslagna höjningen av åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning, konstaterar dock ILO-kommittén att betänkandet inte innehåller någon närmare analys av om situationen idag skiljer sig från situationen vid införandet 67-årsregeln i LAS, varför det är svårt att närmare bedöma förslagens förenlighet med ILO:s konventioner om föreningsfrihet och kollektiva förhandlingar. Inte heller innehåller betänkandet någon fullständig analys av kraven enligt ILO:s konvention nr 128.

ILO-kommittén finner inte att utredningens förslag om att ta bort kravet på saklig grund efter 69 står i strid med någon ILO-konvention ratificerad av Sverige. ILO-kommittén bedömer dock att det finns anledning att ifrågasätta slutsatsen i betänkandet om att förslagen kan antas vara förenliga med ILO:s konventioner om föreningsfrihet och kollektiva förhandlingar. ILO-kommittén bedömer att det är angeläget att särskilt beakta de krav som följer av dessa konventioner i den fortsatta beredningen av förslagen om en höjning av åldersgränserna i LAS och inkomstskattelagen. ILO-kommittén finner vidare inte att utredningens förslag står i strid med ILO:s konvention 128 punkt 15.1 och 15.2. Dock bör ILO:s konvention 128 punkt 15.3 belysas ytterligare i den fortsatta beredningen av förslaget om en höjning av åldersgränsen för garantipension och införandet av en riktålder för pension.

I beslutet i detta ärende har deltagit undertecknad ordförande och ledamöterna Nordlander, Kovar, Beckman, Ernerot och Thapper samt ersättarna Eriksson, Larsson och Engblom. Närvarande har varit ersättarna Skäringer, Roström och Jonsson, sekreteraren Levin samt adjungerade Samuelsson Apelgren. Ärendet har handlagts av undertecknad sekreterare.

Stefan Hult

Linnéa Blommé